

Clericalis complectatur; at *ibidem* diserte docet, *ex veriori sententia dicendum proprie, et stricte primam tonsuram non esse ordinem, sed præviã dispositionem ad ordines, cujus cooptationis ratione ita tonsuratus dicitur habere ordinem clericalem, et per consequens fruitur privilegio Canonis, et privilegio fori.*

XXVI. Et sanè I per clericalem tonsuram nulla confertur initiatis spiritalis potestas; neque 2 peculiare aliquod Ecclesiasticum munus ipsis exercendum committitur. Adstire enim eum superpelliceo Ecclesiæ ministeriis; necnon ordinum minorum officia in defectu eorum, qui illos susceperunt, exercere, jure novissimo attonsis æque commune est, ac laicis. 3. Concilium Tridentinum *Sess. XXIII, cap. 6*, illam expressè ab ordinum albo expungere videtur: *Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, &c.* 4. Catechismus R. Part. II, Cap. 7, num. 13, disertè tonsuram *quamdam ad ordines suscipiendos dispositionem* adpellat. 5. Demum ex Trid. *ibid. cap. 8*, unusquisque a proprio Episcopo est ordinandus; si secùs fiat, ordinans a collatione ordinum per annum sit suspensus. Verùm Sacra Congregatio, fatente ipso Fagnano in *cap. Cum contingat num. 38*, declaravit, Episcopum Hieracensem ob primam tonsuram extraneo collatam suspensioni non esse subjiendum; quoniam *Tonsura a Concilio non habetur pro ordine.* Verùm non est cur in hac re diutiùs immoremur.

CAPUT SECUNDUM.

DE PRÆROGATIVIS, ET PRIVILEGIIS CLERICORUM.

I. Ac 1. antiquitus Clerici pluribus iisdemque honorificis titulis decorati sunt: nempè communi loquendi usu dicebantur: *Patres, Domini, Doctores, bene vivendi Auctores, Angeli Dei, &c.* Tum *Ordo Sanctuarii*, ac eorundem diversi Ordines *Imitationes gloriæ angelicæ* dici consueverunt. Naz. *Orat. XX, in laud. Basilii.* Clem. Alex. *Strom. Lib. VI, et Pædag. Lib. III, cap. 12.*

II. In publicis precibus, sacris Processionibus, aliisque ecclesiasticis functionibus semper primum locum obtinent, laicosque anteunt: quinimò in Ecclesiis laicis omninò vetitum est, dum divinum officium, et Missæ sacrificium celebratur, ingredi sacra septa plerumque canceliis distincta, quum in eis solis clericis tunc temporis consistere liceat: *Canon LXIX.* Sextæ Syn. Adhæc. S. Benedictus licet omnes indiscriminatim suos monachos ejusdem prorsus regulæ fibula obstrincerit, attamen Monacho Clerico primum in choro concedendum præscribit.

III. Haud contemnenda illa prærogativa est, qua fruuntur Clerici: nimirum ut vitam agant ex redditibus Ecclesiæ, Decimis, Primitiis, aliisq; populi oblationibus. Et sanè 1. isthoc obsequii genere tum populus Judaicus suos Sacerdotes, tum Abrahamus Melchisedecum honore est prosecutus.

2. Idipsum Christus tum exemplo, tum doctrina probavit. *Exemplo:* plures enim mulieres Christum sequebantur, ut quæ ipsi, ejusque Apostolis necessaria essent, de suis facultatibus ministrarent. *Matth. XVII, et Luc. VIII, Doctrina:* Apostolos enim ad evangelizandum mittens eos ab civitatum, locorumque incolis hospitium, et alimenta recipere jussit, rationem subnectens: *Dignus enim est operarius cibo suo.* Matth. X, et Luc. X.

3. Idem Paulus Apostolus pluribus demonstrat haud semel in suis Epistolis, ac præsertim *I. ad Cor. cap. 9*, et quidem 1. ex jure gentium. Neque enim miles tenetur suo sumtu militare, sed a provincialibus, uti Augustinus loquitur, accipit

decrata sibi stipendia. 2. Ex ratione. *Quisnam unquam prohibetur de vineæ fructu edere, vel cujuslibet arboris a se plantatæ? aut num qui pascit gregem, de lacte gregis non manducat?* 3. Ab inæqualitate dati, et accepti, idque sub metaphora seminantis, et metentis; quasi diceret: qui seminat multò plus a terra metere exspectat, quàm in eam projecit: atqui spiritalia, quæ seminantur, oppido potiora sunt carnalibus, quæ metuntur: *iqui igitur grave videbitur, si nos spiritalia vobis subministrantes, vicissim carnalia recipiamus?* 4. Demum ex Lege Mosis, quæ *Deuter. XXV*, idipsum per allegoriam Bobis trituranis indicat, cui os alligare, sive obturare nimix crudelitatis est argumentum. In quo sanè Spiritum S. id præcipuè intendisse docet Apostolus; nimirum, ut Evangelii ministri ab iis quos instituunt, quo natriantur, accipiant. Unde concludit: *Nunquid de bobus cura Deo est? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt....; Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita et Dominus ordinavit his, qui Evangelium adnuntiat, de Evangelio vivere.*

4. Demum eadem semper fuisse videtur antiquissima Ecclesiæ consuetudo, ut Clericis a plebe honesta corporis alimenta præberentur: et quidem vel ex oblationibus super altare fieri solitis, ubi non panis tantum, et vinum, sed res etiam aliæ necessariae, et nonnunquam pecuniæ in Ecclesiæ sustentationem offerebantur: Hieron. *Ezech. XVIII. (***)* et Syn. Emerit. *Canon XIV, (*)* vel ex fructibus, avibus, et animalibus, quæ Episcopis, et Presbyteris domum mitti consueverant, Diaconis, et reliquis clericis distribuenda: Canones ex sic dictis Apostolicis *III, et IV*, vel ex oblationibus, quas singulis mensibus in Ecclesiæ arcam fideles pro libitu inferebant: Tertull. *Apolog. cap. 39*, unde videtur orta consuetudo semel per mensem oblationes inter clericos distribuendi, de qua Cyprianus *Epist. 28. et 66.* vel demum ex agris, et possessionibus Ecclesiæ donatis, quæ licet tribus prioribus sæculis oppido tenues essent, at pace Ecclesiæ reddita valdè adauctæ sunt. Verùm de his fusiùs alibi, ubi de decimis, oblationibus, aliisque Ecclesiæ redditibus sermo reddibit.

IV. Porrò præcipuum Clericorum privilegium illud semper est habitum, quod tum 1. ab publicis, sordisque muneribus; tum 2. ab tributis, et vectigalibus; tum 3. ab judiciis sæcularibus immunes fuerint. De tertio hoc exemptionis genere opportunè reddibit sermo *Lib. III*, primum igitur, ac alterum, nimirum personalem, et realem clericorum Immunitatem hic tantummodo explanare adgredimur.

V. Principio autem statuendum quid realis, quid personalis immunitatis nomine veniat. Realis dicitur Immunitas, qua bona Ecclesiarum, et Clericorum a tributis, vectigalibus, oneribusque aliis laicalibus eximuntur. *Semel enim Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum:* Cap. 51, de Regulis Juris in VI.

VI. Personalis verò Immunitas ita dicta, quod personas Ecclesiasticas spectet ea est, quæ clericos ab oneribus personalibus, quæ corpore geruntur, eximit: *Cap. 1. et 4. de Immunit. Eccles. et Leg. I, cum seq. Cod. de Episc. et Cler.* Primum de Personali, dein de Reali Clericorum Immunitate lubet verba facere.

§. I.

DE PERSONALI CLERICORUM IMMUNITATE.

VII. Personalem Clericis immunitatem fidei luce præeunte, Episcoporumque consilio, et hortatu primus indulsit Constantinus M. uti refert Eusebius: *Lib. X,*

cap. 7, eandemque pro Regno Neopolitano nova Constitutione firmavit Fridericus II Constitutione Regni, quæ incipit *Clerici Lib. I, Tit. 72* (**), et pro Hispano firmarunt Alphonsus Sup. *Leg. L, tit. VI, Part. I*, et Henricus II *Leg. V Tit. III, Lib. I, Novæ Recop.* (*)

VIII. Ad personalem immunitatem 1. pertinet exemptio ab eo tributorum genere, quod *Census Caputum*, sive *Capitatio* dicebatur; quæ vel humana erat, sive animarum, scilicet per quàm ætatem quisque suam significabat ut indè constaret, num tributo onerandus quis esset, an non: vel terrena erat, sive agrorum; tributum, scilicet, alias *Canon* dictum, quod ab hominibus ratione agrorum, et possessionum suarum exigebatur. De terrena mox redibit sermo. At humanam quod spectat, profectò ab ea non modo Clericos, verùm et eorundem conjuges, liberos, servos, et ancillas omninò fuisse exemptos constat ex binis Constantii Imp. legibus, quas legere est in Codice Theodos. *Leg. X et XIII, de Episcop. et Cleric.*

IX. Ad idem immunitatis genus referri quoque posse videtur exemptio ab onere hospitii, quod Romanis *Metatum* dicebatur; cujus vi Imperatoris aulæ stipatoribus, iudicibus, atque militibus hospitia, et alimenta præbenda erant, ubi officii, sui causa per provincias iter facerent. Hanc immunitatem concessit Constantinus: *Leg. I, Cod. de Episcop. et Cler.*, et confirmavit pro nostro Regno Carolus II, Andegavensis Regni Vicarius in *Cap. 96*. Id quod intelligas quàm locant: Boetius Epo ad *Cap. 1. de Immunitate*. Tum 2. excipiendus casus obsidionis, vel alterius gravis necessitatis: Choppinis *de Sacra politia Tit. II, n. 3*. Præterea 3. ubi laici recipiendis militibus impares sint, Clerici subsidio erunt: Faber in *Cod. Lib. VIII, Tit. XXX, Def. 26.* (***) In Hispania quoque Clerici exempti sunt ab onere excipiendi apud se transgredientes quoslibet, nisi forsitan per transeat Rex, aut alius ex Regia stirpe, et domus Clerici ea sit, qua nulla in populo aptior ad eum excipiendum inveniri possit. Quantum ad milites tamem excipiendos impletis tantummodo cunctis incolarum ædibus, requiri possunt Clerici non compelli: *Leg. VII, Tit. III, Lib. I, Novæ Recop. et Sanct. VIII, Tit. IV, Lib. VI, vulgò Autos Acordados.* (*)

X. Tum Clerici ab publicis æque honorificis, ac sordidis muneribus exempti: sit igitur primo.

§ II.

DE CLERICORUM AB PUBLICIS HONORIFICIS MUNERIBUS EXEMPTIONE.

XI. Honorifica habebantur munera *Municipalia*, quæ etiam *Curialia* dici consueverunt, quod qui ea substinebant, *Curiales*, nuncuparentur. Istiusmodi erant *Pecuniarum civitatis publicarum administratio, Exactio annonarum, Judicum præcepta exsequi, susceptores suo periculo nominare, Mansionum, pagorum, ac horreorum Reip. curam gerere*, aliaque hujus generis a Jacobo Gothofredo recensita in suo Cod. Theodos. in Paratitlo *Tit. I, de Decurion. Lib. XII*. Porro ab his Clericos prorsus exemptos voluit Constantinus. Exstat apud Eusebium *Lib. X, cap. 7*, egregia ejusdem Imperatoris epistola ad Anulinum Africæ Præfectum an. 313 data, qua Clericos ab omnibus *publicis functionibus immunes conservari* decernit: scilicet *ne a cultu summæ divinati debito abstrahantur*. Tum idem Imperator sex circiter post annis aliam hac de re legem tulit, quæ sic ha-

bet: *Qui divino cultui ministeria religionis impendunt ab omnibus omnino muneribus excusentur: ne sacrilego livore quorundam a divinis obsequiis avocentur*: *Leg. I, Cod. Theod. de Episc. et Cleric.* Huc quoque respexisse videtur lex Valentiniani, et Gratiani, *Leg. IX, Cod. Theod. de Decurionib.* Atque Personalis hæc immunitas, quippè quæ Clericis omninò conveniens, scilicet *ne a suis officiis avocentur*, prima est, quàm Clericis indultam reperiamus.

XII. Quum verò nonnulli hujusce immunitatis beneficio abuterentur, dum ad declinanda provinciæ suæ munia titularem quandam ordinationem aucupabantur; hinc tum ab ipsomet Constantino, tum deinceps ab ejus successoribus adversus hujusmodi abusionem variæ leges promulgatæ sunt.

XIII. Ac primo Constantinus, qui eam immunitatem indiscriminatim omnibus Clericis concesserat privata bona sive possiderent, sive non, lege lata vetuit, *ne ullus dives de plebe, quem æquitas ad publica traheret munera, et progenie municeps, vel patrimonio idoneus dignosceretur, clericorum se consortio sociaret. Tum si quis post evulgatam legem id faceret, ex statione sua dimittatur, et curia ad explenda munia restituatur*: *Leg. VI, Cod. Theod. de Episc. et Cleric.*

XIV. Verùm hæc Constantini sanctio tractu temporis Ecclesiæ quàm maximo fuit detrimento. Ejus enim prætextu identidem Presbyteri, et Diaconi a litigiis hominibus ad obeunda Provinciæ munia adigebantur. Qua de re, qui secuti sunt Imperatores, ut huic malo prospicerent, suis legibus Constantini sanctionem moderarunt.

XV. Ac. 1. Constantius omnes Episcopos tum quod ad personas, tum quod ad possessiones ab eo onere immunes esse voluit: tum idem privilegium Presbyteris, Diaconis, ac reliquis omnibus Clericis indulgit, si curia consentiente, populoque universo expetente, ordinati essent; at secus ordinibus initiati possessionum suarum duas tertias partes cum filiis suis, aut propinquis partirentur, eosque in locum suum substituerent: vel his deficientibus duas honorum partes curiæ cederent, tertia sibimetipsis reservata: *Leg. II, Cod. Theod. de Decurion.*

2. Valentinianus sub Imperii sui initia Constantii legem non modo firmavit, verùm et magis acuit, ac duriosem reddidit: *Ibid. Leg. LIX*. Quàm deindè septem post annis emollivit, dum omnes in Ecclesiæ ministerio jam constitutos, licet possessionibus, propriisque bonis instructos, prorsus exempti: *ibid. Leg. III*.

3. Valens eos omnes immunes esse voluit, qui decennium in clericatu explevissent, nec intra illud temporis spatium a Curia essent revocati: *ibid. Leg. XIX*.

4. Valentinianus II. Valentis legem firmavit illa adjuncta conditione; nimirum *ut alium instructum de facultatibus suis ad munera pro se complenda constituerent*: *ibid. Leg. IC*.

5. Theodosius immunes eos omnes voluit, qui ante annum 387, qui erat imperii sui decimus, ordinati essent; ab iis verò, qui postea ordinibus initiari vellent, requisivit, ut vel in locum suum aliquem substituerent, vel sua bona Curia cederent: Ambrosius in *Respons. ad Symmachum*.

6. Arcadius instigante Eutropio severæ Constantini legi rursus Clericos subjecit: *Leg. III, Cod. Theod. de His qui ad Eccl.* At contra Chrysostomo, aliisque sanctissimis Episcopis clamitantibus, statim nova lege eam abolevit, atque æquam Theodosii sanctionem revocavit, firmavitque: hoc tantum excepto, ut inferiores Clerici a Curia revocati ad Patriæ munia per se obeunda adstringerentur: *Leg. CLXIII, Cod. Theod. de Decurion.*

7. Eandem Constitutionem Theodosius quoque Junior, Valentinianus III. et

Majoranus firmarunt: uti ex eorundem legibus ad calcem Cod. Theodos. Adjectis manifestum est.

8. Tandem Justinianus duriores quidem Arcadii legem primum renovasse videtur: *Leg. II, Cod. de Episc. et Cler.* At postea æquam Theodosii Senioris legem rursus sanxit; duo tantummodo addens: 1. Ut inferiores Clerici e Curia aliqua adsumti, si monasticam vitam non minus quindecim annis implevissent ordinari possent, quarta bonorum suorum parte sibi retenta, reliquis partibus curiæ, et fisco vindicandis. 2. Ut Episcopi ab obeundis quidem civilibus muniis immunes essent, at verò Vicarium sibi substituerent.

XVI. Ex hactenus dictis illud effici posse videtur, veteres Christianos Principes discrimen fecisse inter publicum Ecclesiæ patrimonium, cujus intuitu ad nullum civilium munerum onus subeundum Clerici adstringebantur; et privatas Clericorum facultates, quæ civili aliquo titulo notatæ essent; quarum intuitu omninò exempti non erant, nisi vel earum portionem Curia cederent, vel per substitutos debita sibi munera explerent.

XVII. Illud hic non abs re observandum, Clericis, quippè qui ab publicis muneribus exempti, jure feudali vetitum esse in feuda succedere, nec feuda ante Clericatum acquisita retinere, quum illa conditionis mutatio, quæ a servitorum præstatione eos efficit immunes, Domino obesse nequeat; feuda tamen acquirere per concessionem eis vetitum non est. Namque feuda qui eis concedunt, vel servitia remittere videntur, vel, ut per substitutos ea exercent, patiuntur: *Juris Feud. Lib. II, Tit. 36.* Qua de re nonnulli, etiam in nostro Regno Neapolitano, Episcopi, Abbates, Abbatissæ Præpositi feuda possident suis Ecclesiis adnexa: (***) quod in Hispania in usu esse constat. (*)

XVIII. Huc pro Regno Neapolitano pertinere videtur Regia Sanctio, qua Filii *unici* ordinari vetantur; ne scilicet, præsertim in Provinciis deessent, qui publica munera exercerent: atque uti in familiis in quibus plures sint ex eodem parente filii, unus saltem sæcularem vitam amplectatur, reliquis venia indulta, ut possint clericali, vel monastico alicui Instituto nomen dare.

(**) XIX. Illud etiam observandum, apud nos Clericos nec admitti debere ad honorifica munera exercenda: *Leg. X, Tit. III, Lib. I, et Leg. XX, Tit. XXV, Lib. IV, Novæ Recop.* Regio Decret. 3. Novemb. an. 1770, inter eos juvenes, ex quibus per sortes deducuntur aliqui ad militiam, computari non possunt Tonsurati, vel in Minoribus constituti, dummodò qualitates habeant, quæ adsignantur in *Leg. I, Tit. IV, Lib. I, Nov. Recop.* et ad unguem observetur, Philipp. II, *Instructio* ad calcem ejusdem *Tit.* adposita. (*)

§ III.

DE CLERICORUM AB SORDIDIS MUNERIBUS EXEMPTIONE.

XX. Ab sordidis muneribus non modo Personæ Clericorum verum et Ecclesiæ prædia erant exempta. Id ex pluribus Constantii, Valentiniani, et Theodosii Legibus liquet, quas non modo confirmavit Honorius, verum et ejusmodi immunitatem antiquum Ecclesiæ privilegium dixit: *Leg. X et XIV, Cod. Theod. Tribut. in ipsis speciebus. et Leg. XV, XXI. et XXII, de Extraord. sive Sord. Muner.*

XXI. Sordida munera, et ab iisdem exemptiones recensentur eadem *Leg. VX,* his verbis: *Sordidorum vero munerum talis exceptio sit, ut patrimonii dignitatum superius digestarum nec 1. conficiendi pollinis cura mandetur, aut 2. pa-*

nis excoctio, aut 3. obsequium pistrini: ne 4. paraveredorum hujusmodi viris, aut parangarium præbitero mandetur: 5. operarum, atque artificum diversorum: 6. excoquendæ etiam calcis obsequia, nulla de talibus adjumenta poscantur: 7. materiam, lignum, atque tabulata exceptorum virorum patrimonia non præbeant: 8. carbonis quoque ab hujusmodi viris præbitio desistat: 9. publicis vel sacris ædibus construendis, atque reparandis: 10. hospitalium domorum minime curæ subiaceant: 11. viarum, et pontium talis sollicitudo non oneret: 12. Capituli, atque Temonis necessitatis nulla mandetur: 13. Legatis, atque Allectis sumtus possessio hujusmodi privilegiis munita non ferat.

XXII. Verum in his sordidum munerum speciebus, quæ latè explicantur ab Jacobo Gothofred. locis indicatus in *comm. cit. Legis XV,* omninò oportet distinguere munus personale ab reali præstatione, quæ rationem tributi potius habebat, quàm sordidi muneris. Et quidem quoad personalem functionem Clerici semper exempti fuere: at quoad realem præstationem varia fuit sub diversis Imperatoribus Clericorum conditio. Exemplo sint *Angariae, et Parangariae.*

XXIII. Hisce nominibus donabantur præstationes agendi, ferendi commeatum pro militibus, aliaque hujusmodi ad Principis ærarium spectantia. Ubi hæ transvectiones fiebant via publica, et ordinaria dicebantur *Angariae:* ubi verò fiebant cursu transverso dicebatur *Parangariae.* In utrisque his si munus spectes personale, uti ducere jumenta, plaustra, aliaque vehicula, ab eo sanè quod sordidum censebatur, Clerici prorsus, ac semper fuerunt immunes. At idem statim nequit de reali præstatione, pecuniæ, equorum, vel plastorum, ad quàm Clericorum, atque etiam Ecclesiarum possessiones aliquando obligate fuerunt: id quod etiam intelligas de instauracione viarum, constructione pontium, aliisque extraordinariis ac sordidis muneribus. (***) Ab *Angariis* cæterisque publicis servitiis immunes voluit Clericos Reccaredus in *Syn. Toletan. III, Can. XXI.* Sisenandus in *Tolet. IV, Canone XLVII, alias XLVI,* et Alhponsus *Sap. Leg. LI, Tit. VI, Partit. I, Consonat quoque Lex. XI, Tit. III, Lib. I, Novæ Recop. (*)*

§ IV.

DE REALI CLERICORUM IMMUNITATE, SIVE DE EXEMPTIONE A TRIBUTIS.

XXIV. Ac primo Ecclesiastica prædia, quibus potissimum Episcopi, ac Clerici alebantur, ea sub Constantino ab tributis omninò fuisse exempta patet ex egregia ejusdem Imperatoribus lege: *Leg. I, Cod. Theod. de Ann. et Tributis: Præter privatas res nostras, et Ecclesias Catholicas, nemo ex nostra jussione præcipuis emolumentis familiaris juvetur substantiæ.* Atqui hæc immunitas posteriorum Imperatorum Constitutionibus, vel revocata, vel dumtaxat temperata videtur.

XXV. Fortasse sub Constantino, quum Ecclesiæ reditus nonnisi tenues essent illius bona, ac prædia a tributis generatim immunita fuere; quum verò deinceps Ecclesia possessionibus abundaret, tunc primum ad quædam dumtaxat peculiaria tributa pensitanda legibus imperatoriis urgeri potuit. Juvat hic varia tributorum genera distinguere, ac simul a quibusnam Clericorum, et Ecclesiarum bona immunita fuerint, historici tantum partes agendo, indicare.

XXVI. Ac primo illud tributi genus occurrit, quod ab hominibus ratione agrorum, et possessionum suarum exigebatur; quodque in Jure Civili, et vetustis, Scriptoribus *Inlatio canonica* sive ordinaria, ut ab extraordinaria distingueretur, dici consuevit: aliquando etiam *Capitatio terrena* nuncupatum est, ne confunde-